

UFRS 7 KAPSAMINDA FİNANSAL RAPORLAMADA BAĞIMSIZ DENETİMDE YAPILACAK ÇALIŞMALAR

Sibel TÜRKER / DRT Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş.

UFRS 7 KAPSAMINDA FİNANSAL RAPORLAMADA BAĞIMSIZ DENETİMDE YAPILACAK ÇALIŞMALAR

Merhabalar. Ben de hem hocalarımızı, hem de sizleri saygıyla selamlamak istiorum. Bizleri bağımsız denetçi olarak UFRS-7 kapsamında neler bekliyor, sizlerle onları paylaşmaya çalışacağım.

Öncelikle UFRS-7 diğer konuşmacıların da belirttiği gibi 32 ve 39'un devamı olarak hayatımıza girdi. Daha önce hem bankalarda, hem de diğer şirketlerde 32 ve 39 standardını uyguluyorduk. UFRS-7 aslında mali tabloların gösteriminden ziyade dipnotlar anlamında bundan sonra raporlamanın ilave parçası olarak karşımıza çıkıyor. Çok yeni ve son derece detaylı dipnot setlerinin hazırlanmasını gerekli kılıyor. Dolayısıyla uluslar arası finansal raporlama standartlarına göre şimdiye kadar düzenlenen raporların ortalama 70-80 sayfa olduğunu düşünürsek, bu standartla birlikte sayfa sayıları herhalde 95-100'lere kadar çıkacak.

Bir bağımsız denetçi olarak herhangi bir standardın doğru uygulanıp uygulanmadığını, denetimin doğru yapılıp yapılmadığını analiz etmeden önce nedir bizim görevimiz onu inceleyelim.

Bağımsız denetim şirketleri olarak veya bağımsız denetçiler olarak, serbest muhasebeci mali müşavirler olarak bizim görevimiz; mali tabloların belli bir standarda göre makul bir güvence sağlayarak doğruyu ve gerçeği yansıttığına dair görüş bildirmektir. Dolayısıyla aslında bizim ürünümüz, bütün o 70-80 sayfanın üstüne koyacağımız 1 sayfalık denetim görüşünden ibaret. Ancak bu denetim görüşünü oluşturabilmek için tabii haftalarca, aylarca süren çalışmalar gerçekleştiriyoruz.

UFRS-7 kapsamında baktığımızda da bize düşen görev; şirketlerin mali tablolarında mali tabloların eki olarak hazırladıkları dipnotlarda TFRS-7 veya UFRS-7'ye göre eksiksiz, tam açıklamalarını yapıp yapmadıklarının kontrolü olacak. Bu amaca hizmet etmek için de öncesinde niye UFRS-7 devreye girdi ona tekrar bakarsak; UFRS-7'nin amacı, finansal mali tablo okuyucularını, bunlar otoriteler olabilir, yatırımcılar olabilir, şirketlerin çalışanları olabilir, sendikalar olabilir, analistler olabilir, o şirket hakkında daha doğru karar vermek amacıyla UFRS-7 hayatımıza girmiş durumda. Her bir şirketin hangi risklere maruz kalacağı ve bu riskleri sayısal olarak da mali tabloları nasıl etkileyeceğini çok daha detaylı görmemize yardımcı oluyor.

Bu amaca hizmetle bağımsız denetimlerimizi gerçekleştirirken öncelikle hangi noktadan başlıyoruz? Bir mali tablonun hangi kalemleri UFRS-7'den etkileniyor? Daha önce de gördüğümüz gibi, finansal varlık veya finansal borç grubu olarak sınıfladığımız aktifimizdeki kasa, nakit, vadeli-vadesiz banka mevduat-

ları, tüm ticari alacaklarımız, alacak senetlerimiz, tüm menkul kıymet portföyümüz, verdiğimiz krediler veya her türlü alacağımız finansal varlık grubunda değerlendirmemiz gereken hesaplar olacak. Pasifte de aynı şekilde ticari borçlarımız, borç senetlerimiz, kullandığımız tüm krediler, eğer menkul kıymet ihraç etmişsek ihraç ettiğimiz menkul kıymetler bizim finansal borç olarak dikkate almamız gereken hesaplar. Bunların dışında bilançonun aktifinde veya pasifinde bu hesapların dışında bir de dikkate almamız gereken türev enstrümanları var ki bu da standardın önemli bir bölümünü oluşturuyor.

Bu standart hangi şirketlere zorunlu? Burada herhangi bir ayırım yok; banka, sigorta, sanayi şirketi, herhangi bir sektör veya büyüklük küçüklük ayırımı olmadan uluslar arası finansal raporlama standartlarına göre mali tablo üretecek olan her şirketin UFRS-7 kapsamında hazırlaması gereken dipnotlar olacaktır. Sadece şöyle bir farkımız var: Şirketin büyüklüğüne, müşterilerine, alıcılarına, performansına, mali tablosunun hacmine bağlı olarak dipnotların sayısında farklılıklar olabilir. Bizler de bağımsız denetçi olarak bizler için en önemli görev, şirketin mali tablolarındaki dipnotların UFRS-7'ye göre minimum düzeyde verilip verilmediğinin kontrolü olacaktır.

Bunun için de bağımsız denetçi olarak ne yapmamız gerekir? Öncelikle UFRS-7'yi bize bütünüyle anlatabilecek bir anahtar çıkartmamız gerekiyor. Herhangi bir açık kapı bırakmadan, herhangi bir bağımsız denetçinin diğerinden farklı düşünmesini engelleyecek, tüm standardın ana hatlarıyla neleri açıklamayı gerektirdiğini gösterecek bir çerçeve oluşturmamız gerekiyor. Nedir bu çerçeve? Bu çerçevenin zaten solda gördüğümüz bölümü, daha önce 32 ve 39 numaralı standartlar tarafından uygulanan bölüm. Sadece sağdaki kısım, daha önce bankalar tarafından da uygulanıyordu, diğer şirketlere yenilik olarak karşımıza çıkıyor. Bizim bilanço ve gelir tablosunda tüm finansal varlık ve yükümlülüklerin kategorilerine göre doğru sınıflanıp sınıflanmadığını test etmemiz gerekiyor. Makul değerlerin gerçeği yansıtıp yansıtmadığını test etmemiz gerekiyor. Ne demek istiyoruz makul değer gerçeği yansıtıp yansıtmamasından? Şirketler tabii ki birincil görevleri mali tabloları denetime hazır hale getirmek. Bu hazırlık aşamasında da şirketin mali tablolarından sorumlu kişiler eğer piyasada bazı verilere ulaşamıyorlar ise, kanaat değiştirerek birtakım yaklaşımlar, varsayımlar sayesinde mali tablolarını hazırlarlar. Bizim de bağımsız denetçi olarak görevimiz; o kullanılan varsayımların o şirket için makul olup olmadığını test etmemiz gerekiyor. Eğer bir şirketin gerçek değeri bir yıldan bir yıla çok fazla değişiyor ise, hisse senedinin piyasa değeri olduğunu kabul edersek aktif bir borsada işlem görenler için, aktif borsada işlem görmeyenler için neler yapmamız gerekiyor? Onları belli teknikler kullanarak rayiç değerlerini tespit etmesi gerekiyor şirket yöneticilerinin. İşte bu aşamada bizler o kullanılan yöntemlerin doğruluğunu, gerçek değeri yansıtıp yansıtmadığını test etmek zorun-

dayız. Örneğin, 31.12 itibariyle mali tabloyu denetime hazır hale getirdikten sonra şirket yöneticileriyle denetime başlıyorsunuz, herhangi bir hisse senedinin aktif borsada işlem görmediğini biliyorsunuz, bu amaçla şirket farklı bir yöntem geliştirerek o şirketin gerçek makul değerini hesapladı.

Diyelim ki, kayıtlarımızda 100 liralık bir makul değer görüyoruz ve biz mali tablo ile ilgili bağımsız denetim raporunu imzalayana kadar o şirketin elden çıkarıldığını düşünürsek ve satış fiyatını 100 lira değil de 75 lira olduğunu görürsek, 31.12 itibariyle bir denetçi olarak bu fiyatın makul olup olmadığını, herhalde makul olmadığını çok rahat düşünebiliriz değil mi?

Dolayısıyla, bağımsız denetçi olarak bizim üzerimize düşen görev, şirketin kullandığı teknikleri, kanaatleri gerçekten değerlendirip hem kendi tecrübelerimize dayanarak hem de şirketin verilerini kullanarak doğruyu yansıtıp yansıtmadığını test etmek olacaktır.

Bunun dışında mali tabloların dip notlarında şirketin kendine uygun tüm muhasebe politikalarının açıklanmış olması gereklidir. Bazen şirket deneticileri fazla bilgi vermektan imtina ederler. Ancak UFRS-7 kapsamında vermemiz gereken bilgiler geçmişe göre artık o kadar detaylı ki şirketlerin bu konuda gerçekten çok fazla çaba harcamaları gerekiyor. Ve bizlerin de denetçi olarak herhangi bir dipnot eksikliğini kabul etmememiz gerekiyor. Nedir herhangi bir dipnot eksikliği? UFRS'de herhangi bir standarttan sapma anlamına geleceği için, bunun sonucu olarak denetçi o dipnotun verilmemesi sonucu o mali tablo kullanıcısının mali tabloyla ilgili analizini yaparken nasıl etkileneceğine dair bir görüş oluşturmak zorunda. Eğer mali tablo kullanıcısının o şirketin rakamlarıyla ilgili verdiği kararları önemli ölçüde etkileyecek bir eksiklik ise, bu durumda denetçi olarak bağımsız denetim görüşünde mutlaka UFRS-7 kapsamında gerekli açıklamaların yapılmadığına dair ifadelerimize yer vermek zorundayız. Dolayısıyla bunların yaptırımı şirketler için son derece ağır olabilecektir.

Sağ kısma baktığımızda da, dedik ki hayatımıza yeni giren bölüm var. Burada da şirketlerin maruz kalabileceği risklerle ilgili üç ayrı grubumuz var. Daha önce de bu grupların ne olduğunu gördük. Bizlerin bağımsız denetçi olarak yapması gerekenler, her bir şirketin kredi riski, likidite riski ve piyasa riski anlamında maruz kaldığı riskler, geçmiş dönemlerde kaldığı riskler ve bundan sonraki dönem için kalacağı riskleri şirketin belirlediği dipnot açıklamalarını incelemek ve kendi kanaatimize göre yeterli olup olmadığı konusunda görüş bildirmek olacaktır.

Evet, bu standart yenilik olarak karşımıza neler çıkartıyor? Öncelikle şimdiye kadar biz denetimlerimizde mali tablonun kayıtlarla mutabakatını veya bağımsız dokümanlarla mutabakatını sağlayarak denetimlerimizi tamamladık. Şirketlerin kendi üst yönetimlerine sundukları raporları biz farklı bir göz olarak inceliyorduk, ancak denetim çalışmalarımızın sonuçlarına yansıtıyorduk. Fakat bundan

sonra mali tabloların dipnotlarında yer alan bilgilerin de bu üst yönetime sunulan raporlar ile mutabakatının mutlaka yapılması zorunlu hale gelecek. Şirket yöneticilerinin, yani yönetim kurulu üyelerinin, şirketin genel müdürü veya genel müdür yardımcılarının o şirketi yönetmek üzere muhasebe kayıtlarının dışında kullandıkları her türlü raporlarının da sonuçlarının dipnotlarda yer alan bilgilerle mutabakatını yapmak durumunda olacağız.

Piyasa riski ve duyarlılık analizi, hayatımıza yeni giren kavram oldu. Bu piyasa riski bölümü daha önce banka standardının devrede olduğu dönemlerde bankaların ürettiği mali tablolarda yer alıyordu. Ancak duyarlılık analizi tamamen bütün sektörler için yeni bir analiz. Nedir duyarlılık analizi? Erol Bey de daha önce bahsetti. Bir şirketin faiz oranlarına, dövizdeki değişimlere veya diğer fiyatlardaki değişimlere karşı mali tablosunun kar-zararının hangi ölçüde etkileneceğini gösteren analizlerdir. Yani, 31.12.2006 itibarıyla eğer mali tablosunun önemli bir bölümünün dolar bazında bakiyelerden oluştuğunu düşündüğümüz bir şirketi denetliyor isek, doların yüzde 5 veya yüzde 10 artı veya eksi yönde değişmesinin kar-zararı şirketin dip toplamını ne kadar etkileyeceğine dair rakamsal ifadeleri şirketler dipnotlarında vermek durumunda kalacaklar. Bu aslında son derece zor bir çalışma. Çünkü özellikle bankaları düşünürsek, kambiyo kar-zararlarının oluşumunu düşünürsek, gerçekten ciddi bir altyapıya ihtiyaç var. O yüzden bağımsız denetçi olarak sadece denetim elemanları değil aynı zamanda bilgi işlem elemanlarından da destek almamız gerekecek.

Kredi riski açıklamalarında yine daha önce birtakım dipnotlarda kredi riski politikalarından bahsediyorduk, ama bundan sonra birazcık daha detaylı açıklamalara yer verecek şirketler. Özellikle temerrüde düşme durumları, vadesi geçmiş alacaklarının gün sayıları gibi çok daha detaylı analizler vermek zorunda kalacaklar.

UFRS-7 aslında bundan sonra bir şirketi anlamak için bize son derece faydalı bilgiler sunacaktır. Bizler zaten denetimlerimizi yaparken alacakların yaşlandırılmasına, vadelerine bakıyorduk. Bunlar şimdi ne olacak? Çalışma kâğıtlarımızdan raporlara akmış olacak. Böylece o şirketi okuyan her kişi o şirketle ilgili aslında son derece detaylı bilgilere sahip olabilecek. Alacak rakamını görmek pek bir şey ifade etmiyor aslında, o alacağın ne kadardır orada durduğu, tahsil kabiliyetinin olup olmadığı çok daha önemli.

Her bir finansal varlık grubunun hem defter değeri, hem makul değerini ayrıntılı olarak dipnotlarda vereceğiz. Finansal riskten korunma işlemlerinin etkin olmasına ilişkin açıklama vereceğiz. Ne demek istiyoruz burada? Şimdi türev işlemler zaten oldukça karmaşık. Bir de bunların içine etkinlik kavramı giriyor. Yani, şunu demek istiyoruz, şöyle bir örnek verelim: Diyelim ki euro bazında ham madde alıp dolar bazında da satış yaparak alacaklandırılan bir şirketiz.

Riskten korunmak amacıyla aynı vadede hem euro borcumuz, hem de dolar alacağımız olduğunu düşünürsek herhangi bir kur riskine maruz kalmamak için şirket yönetimi olarak bunun tam tersi yönde dolar verip euro alacak şekilde bir swap işlemi yaptığımızı düşünelim. Bu swap işleminin gerçekleşmesi durumunda benim gerçekte ödeyeceğim borcum ile alacağım dolar bakiyesi ne kadar örtüşüyor, ben zararımın ne kadarını bu yaptığım swap işlemiyle karşıladım veya kapattım onu analiz etmemiz gerekiyor. Burada belli oranlar var. Eğer yaptığımız bu swap işlemi yüzde 100 bizim alacak-borç dengemizi koruyor ise, yabancı para riskimizi ortadan kaldırıyor, o zaman bu işlem etkindir. İşte şirketler bundan sonra yaptıkları her türlü türev işlemlerini ne kadarının etkin olup olmadığına dair açıklama yapmak durumunda kalacaklar. Böylece yönetimin bir anlamda kabiliyetini de ortaya çıkarmış olacağız.

Bağımsız denetçiler olarak dedik ki bunları yapmamız gerekiyor. Ama bunların en başında ne geliyor? Aslında bu standart yeni bir standart, detaylı bir standart, öncelikle eğitim gerekiyor. Bizlere düşen görev, özellikle yabancı ortağı olan yönetim şirketlerinin hem meslektaşları, hem müşterileri, şirketleri, Türkiye’de faaliyet gösteren tüm şirketleri bu konuda bilinçlendirmesi. Nasıl olacak bu da? Eğitimler düzenleyerek herkesin doğru mali tablo üretebilir hale gelmesi gerekiyor. Çünkü standarda baktığımız zaman zaten çeviri olduğu için bazı anlaşma problemleri yaşıyoruz ama orijinal dilini okuduğunuz zaman dahi problemler yaşayabiliyorsunuz. Çok fazla örnek olmadığı için ne yapmanız gerektiği konusunda zorluk çekebiliyorsunuz. O yüzden mutlaka bu işin uzmanlarından eğitimler alarak hep beraber bunu bilinçli hale getirmemiz gerekiyor.

Denetçi olarak bizlerin ilk görevi dedik ki, dipnotların miktarını, doğruluğunu kontrol etmek. Her bir şirket için şirketin büyüklüğü farklı olacaktır, şirketin içinde yabancı para işlem olmayabilir, dolayısıyla duyarlılık testine gerek olmayabilir. Dolayısıyla, her şirketi kendi özelliğine göre o şirketin denetçisi UFRS-7 dipnotlarının ne kadarının gerekli olduğuna karar vermek durumunda.

Bunun dışında dedik ki mali tablolarındaki sınıflamaları kontrol etmemiz gerekiyor. Her bir varlık grubu, borç grubu doğru sınıflandı mı, doğru değerleriyle mali tablolarda yer alıyor mu, bunu test etmemiz gerekiyor.

UFRS-7’nin yeni bir ilavesi de teminatlarla ilgili. Bundan böyle aldığımız ve verdiğimiz her bir teminatı mali tablolarda hem kayıtlı değeriyle, hem de rayiç değeriyle göstermek durumunda olacağız. Herhangi bir ticari alacağımız için eğer ipotek aldıysak o ipoteğin kayıtlı değerinin ve o ipoteği aldığımız sabit kıymetin rayiç değerini bundan sonraki dipnotlarımızda göstermek durumunda kalacağız. Çünkü ipotek değerimiz rayiç değerinden daha yüksek olabilir. Önemli olan nedir? Aslında makul değer rayiç değerdir. Çünkü, onu satmaya kalktığımız zaman üzerinde yazan değerinin hiçbir önemi yok, önemli olan piyasadaki o gün kabul görmüş değeridir. Dolayısıyla, sizin alacağınız diyelim

ki 1000 lira, bunun karşılığında 1500 liralık bir ipoteğiniz var, ama onun rayiç değeri 750 lira ise, o zaman alacağınızda problem yaşadığımız anda karşınıza ancak 750 lirayı nakde dönüştürebilecek kadar bir teminat çıkıyor.

Dolayısıyla, mali tabloyu iyi okuyan bir kişi, bütün bu dipnotlarla aslında şirket hakkında çok güzel bilgilere sahip olacaktır.

Yine temerrütle ilgili yeni bir dipnot karşımıza çıkıyor. Şirketlerin mali tablolarındaki her türlü borçlarına ilişkin dönem içerisinde veya raporladığımız tarihe kadar herhangi bir temerrüt hali söz konusuysa, yani bankadan aldıkları kredi zamanında ödeyemedikleri durumlar varsa, bunlarla ilgili mutlaka dipnotlarda açıklama yapmak zorunda kalacaklar. Eğer bir krediyi yeniden yapılandırdıkları durumlar varsa, bunları da mutlaka dipnotlarda açıklamak durumunda kalacaklar. Dolayısıyla, mesela bir bankaya kredi almaya giden bir müşteri için daha önceki kredilerinde herhangi bir sıkıntı varsa, o zaman alacağı kredinin faiz oranı da ona göre yeniden şekillenecektir.

Kredi riskine baktığımızda, yine kredi riski olarak neyi anlıyoruz? Bizim alacaklarımızla ilgili herhangi bir problem yaşayıp yaşamayacağımızı test etmemiz gerekiyor. Bunun için de risk yoğunlaşması hangi sektörlerden alacağımız var, özellikle bankalar için, bu alacaklarımıza karşın elimizde ne kadar teminat var, ne kadarını garanti altına alabiliyoruz, bu teminatların rayiç değerlerini yine mali tablo dip notlarında açıklamak durumundayız.

Aynı şekilde likidite riski olarak da mali tablomuzun önümüzdeki dönemlerde belli aralıklarla aktifinin ve pasifinin hangi tarihte vadesinin geldiğini anlatmamız gerekli. Bu ne için önemli? Eğer sizin borçlarınızı, önümüzdeki üç aylık dönemde ödeyeceğiniz borçlarınızı karşılayacak kadar cari varlığınız yoksa, o zaman aktif-pasif arasında vade farkı var demektir ki, bu da nakit sıkıntısı anlamına gelir, şirketin devamlılığıyla ilgili önemli problemlerin yaşanabileceğini gösterir. Dolayısıyla, şirket yönetimi olarak yapmamız gereken şey nedir? Ya borçlarınızı erteleyeceksiniz veya yeni krediler bulacaksınız. O yüzden bu analizlerin de artık dipnotlarda yer alması gerekiyor.

Son olarak piyasa riskinden de bahsetmek istiyorum. Piyasa riskini üç ayrı grupta inceliyoruz. Erol Bey gerçi epeyi detaylı anlattı. Hem faiz değişiklikleri, hem yabancı para değişiklikleri, hem de mali tablomuzun içinde bunlardan bağımsız diğer fiyat değişikliklerini artık duyarlılık testi olarak ve piyasa riski olarak dipnotlarımızda göstermemiz gerekiyor. Benzer bir örnek olacak, faiz oranlarıyla ilgili şirketler 31.12.2006 itibarıyla mali tablo düzenlediklerini varsayarsak, bundan sonra her bir kullandıkları kredinin faiz oranlarında belli aralıklarla artı veya eksi olması durumunda ne kadar ilave faiz yükü veya geliri yazacaklarını dipnotlarda açıklamak durumundalar. O belli aralıkları da tabii belli kanaatler kullanarak geliştirecekler. İşte orada tekrar biz devreye gireceğiz, o kanaatlerin o şirketler için uygun olup olmadığına bakmak durumunda olacağız.

Aynı şekilde döviz kurlarındaki değişim de mali tablonun yabancı para bazında odaklandığı şirketlerde hem pasifte ham aktifte döviz grupları bazında, yani dolar, euro, Japon Yen'i veya paund olarak hangi tür yabancı para aktifimiz veya pasifimiz varsa, onların kurlardaki değişimler sonucu kar-zararı artı veya eksi hangi rakamlarla etkilediğini bundan sonra dipnotlarda açıklamak durumunda kalacağız.

İşte bütün bunları yapabilmek için bu standardı çok iyi analiz etmek gerekiyor. Bu standart gerçekten çok uzun bir standart, ama bunun en kolay yolu, belli listeler hazırlayarak, çeklistler dediğimiz listeler hazırlayarak standardın her bir paragrafının mali tablolarında gerçekten yer bulup bulmadığını denetçi olarak kontrol etmemiz gerekiyor. Eğer bunlar yer bulmuyorsa, önemlilik ilkesine göre onun yer almamasının denetim görüşüne kadar gidebileceğini müşterilerimize, şirketlerimize açıklamak durumundayız.

Tabii bu konuda bilgi işlemin çok iyi olması gerekiyor. Aynı zamanda bizim de sadece bağımsız denetçi olarak değil yine bilgi işlem denetçilerinden de destek alarak bu işlerde birlikte çalışmamız bekleniyor.

Çok teşekkür ediyorum dinlediğiniz için, sağ olun.

